

Wat brengt deze zomer ons?

ZOMER - 2020

De Covid-19 pandemie heeft onze lente er dit jaar anders doen uitzien dan andere jaren, en ook deze zomer zullen we anders beleven.

Corona en de lockdown hebben onze manier van leven veranderd, misschien voor altijd. We zullen minder vliegen, meer thuis werken (voor wie het kan). Grote evenementen kunnen (even ?) niet meer. Sommigen onder ons hebben een geliefde, een familielid of een vriend(in) verloren, sommigen zijn misschien zelf ziek geweest. Weer anderen hebben hun job verloren.

We wensen jullie allen veel sterkte en gezondheid in deze moeilijke dagen en hopen dat de artikels in deze Natuur.flits, met positieve maar ook helaas negatieve berichten over de natuur in Heers, jullie enkele uurtjes leesplezier kunnen geven.

Jullie zijn altijd welkom voor een wandeling in onze natuurgebieden, zeker in deze tijden. We hebben echter weer vastgesteld dat sommigen zich niet aan de regels houden, slagbomen vernietigen en zwerfvuil achter laten. Daarom nogmaals deze oproep: geen quads in zone natuurgebieden, mountainbikes enkel op de voorziene en aangeduide paden, honden aan de leiband en geen zwerfvuil achterlaten a.u.b.

Het bestuur van De Herk Heers wenst jullie allen een rustige, gezonde en mooie zomer!

Wie en wat deed de das de das om?

Uit onwetendheid, onkunde en soms zelfs regelrechte boosaardigheid ligt de mens al eeuwen ongepast in de knoop met de das. En dan hebben we het niet over de stropdas, maar over onze grootste inheemse marterachtige: de das (meles meles). De das is een geliefkoosd personage in boeken zoals 'de Wind in de Wilgen' en wordt door

Limburgse zoog- en andere dierenliefhebbers wel eens liefkozend 'onze Haspengouwse panda' genoemd. Het is dan ook een prachtig en onschadelijk dier.

Helaas gaat het verhaal van de das in confrontatie met de mens zelden over rozen. Ondanks dat in Limburg al in 1843 een reglement werd uitgevaardigd dat gevechten van dieren verbod, waren volkssporten zoals 'dassenbijten' in de eerste helft van de vorige eeuw nog zeer populair. Zoals men kan leren uit het prachtig gedocumenteerde boek 'De das in Vlaanderen. Een verhaal in zwart en wit' van Dirk Criel bestond er in de twintigste eeuw nog een rijk verenigingsleven rond recreatieve dassenverdelging zoals de Membrugse dassenclub of de Brusselse Club des Déterreurs die ook in Limburg actief was. Vele 'Fox-terriër Clubs' of 'Teckel Clubs' waren dassensociëteiten die wreedaardige dassenverdelging als onschuldig vermaak beschouwden. Pas in 1973 werd de jacht op de das gesloten en verboden. Toch vonden er in België nog tot 1982 heuse dassenvergassingscampagnes plaats uit vrees voor hondsdolheid, hoewel bij voorkomen van rabiës dassen met een aandeel van amper 1% nauwelijks een rol zouden spelen.

In Engeland waren en zijn dassen nog steeds het slachtoffer van de onterechte aanname als zouden ze de verspreiders van rundertuberculose zijn. Daar is nooit doorslaggevende evidentie voor gevonden. Integendeel, dassen zijn net gevoelige slachtoffers voor de ziekte en zouden ze krijgen van besmette runderen en niet omgekeerd. Het fictieboek 'De koude manen' van Aeron Clement beschrijft vanuit het standpunt van de das de gruwelijke uitroeiing van de dassen in Zuid-Wales, de zogenaamde badger culling. Helaas is badger culling noch iets fictief, en voor sommige individuen noch iets van het verleden en noch iets van ver van ons bed. In het Pinksterweekend werden in nog geen 24 uur tijd twee dode dassen opgehaald bij

dezelfde burcht in Opheers. Het zag ernaar uit dat de dassen vergiftigd waren.

Foto 1: dode das in Opheers (© Filips Defoort)

Vele inwoners van Heers voelden zich daarover terecht zeer verontwaardigd. Niet alleen was het een laffe daad, maar ook nog eens gevaarlijk voor andere dieren, zoals buizerds. Ook huisdieren, zoals honden die met vergiftigd lokaas in contact kunnen komen, lopen gevaar. Naar het motief voor deze aanval op de Haspengouwse panda is het gissen. Misschien zijn deze dassen 'collateral damage' van de blinde haat jegens vossen en verwarde men een dassenburcht met een vossenhol? De tijd van de middeleeuwse dierenprocessen ligt echter ver achter ons, en ook de blinde haat tegen vossen moet getemperd worden. Vossen zullen inderdaad kippen doodbijten als ze 's nachts kippen in een onbeschermd ren tegenkomen, net zoals ook weldoorvoede katten alle vogels zullen doodbijten, wanneer ze in bijvoorbeeld een kooi vol kanaries zouden terechtkomen. Deze dieren doen dat niet uit moordzucht. Het fenomeen 'overkill' is bij predatoren louter instinctieve overlevingsstrategie. Je kippen ophokken 's nachts is een kleine moeite die dieren baasjes veel verdriet kan besparen. Hopelijk kan kennis ter zake ook tot meer begrip en respect voor natuur en dier leiden.

Natuurpunt De Herk Heers zal binnen afzienbare tijd samen met o.m. de dassenwerkgroep, de zoogdierenwerkgroep, de bijzondere veldwachters, Agentschap Natuur en Bos en de plaatselijke WBE's een infoavond plannen rond de das, opdat niemand nog dit dier onterecht de das wil omdoen. We houden jullie op de hoogte.

Vind je een nog levende, gekwetste marter of das? Bel zo snel mogelijk het Natuurhulpcentrum te Opglabbeek (089/85.49.06) of het Vogel- en Zoogdierenopvangcentrum te zolder (011/43.70.89). Is het dier overleden? Verwittig dan Jos Reekmans, de voorzitter van de dassenwerkgroep

en zoogdierenwerkgroep NP Borgloon via 0472/49 80 45. Hij is ook koerier van het marternetwerk INBO (<https://www.inbo.be/nl/marternetwerk>).

Stekeltjes opzetten tegen zoönosen

Natuurlijkhebbers weten dat de natuur niet altijd lyrisch of romantisch is. Er is veel (verborgen) leed. Het overleven van veel dieren wordt nog moeilijker gemaakt door besmettelijke pandemieën. Mensen wereldwijd werden de laatste maanden geconfronteerd met Covid-19. Bij dieren kunnen besmettelijke ziektes een ganse soort affecteren. Bekend is dat de populatie Tasmaanse duivels in Tasmanië gehalveerd is door een besmettelijke vorm van kanker. Maar ook dichterbij huis zijn er besmettelijke ziekten waardoor de populaties van bepaalde diersoorten hevig onder druk staan. Sinds de jaren vijftig worden konijnen getergd door respectievelijk myxomatose en het viraal hemorrhagisch syndroom. Meer recentelijk zag men bijvoorbeeld merels ten prooi vallen aan het Usutu virus en worden onze amfibieën, vooral de salamanders, bedreigd door onder meer de schimmelziekte chytridiomycose.

Dit jaar hebben vooral pimpelmezen te lijden onder een dodelijke luchtweginfectie en hebben egels, ook in Heers, het heel zwaar te verduren door een niets ontziende ziekte. De dieren krijgen open wonden en abcessen vooral aan gezicht en poten. Daardoor worden ze tevens nog eens belaagd door parasieten en onder meer de groene vleesvlieg die eitjes legt in de wonden waarin dan de maden uitkomen (myiasis).

Foto 2: een gezonde egel (© Filips Defoort)

De egels zijn zodanig verzwakt dat een zeer groot aantal zowel door de infectie als de bijkomende

symptomen overlijdt. Het is vooralsnog onduidelijk welke ziekteverwekker de oorzaak is. Volgens de gegevens van ANB werd Corynbacterie ulcerans als (een van de) ziekteverwekker(s) gevonden.

Foto 3: een zieke egel (© Filips Defoort)

Deze bacterie kan bij mensen difterie veroorzaken, maar vermits onze bevolking gevaccineerd is tegen difterie is er geen reden tot paniek en is het risico op menselijke besmetting klein. Het is weliswaar belangrijk waakzaam te zijn en zieke egels naar een opvangcentrum te brengen zodat ze verzorgd kunnen worden en zodat het onderzoek naar deze vooralsnog mysterieuze ziekte optimaal kan gevoerd worden (adressen zie: <http://vogelbescherming.be/wild-dier-nood/adressen-contactgegevens>). Hoewel egels schemer- en nacht-actieve dieren zijn, lopen zieke exemplaren dikwijls overdag gedesoriënteerd rond in tuinen of weilanden. Het spreekt voor zich dat egels, hoewel uitermate zachtvaardig, door hun stekeltjes geen bestjes zijn om zonder handschoenen aan te pakken. Zorg bij contact ook dat je nadien de handen goed wast. Je kan de egelpopulatie hoe dan ook helpen door je tuin egelvriendelijk in te richten (<https://www.natuurpunt.be/pagina/egelstraat-wat-kan-je-doen-voor-de-egel-je-tuin>). Zorg elke dag, zeker tijdens hete zomerdagen, voor een vers schoteltje water. Belangrijk: ondanks dat Jip en Janneke met veel goede bedoelingen melk gaven aan het egeltje in het beroemde boek van Annie M.G. Schmidt, mag je nooit melk geven aan een egel. Egels zijn lactose-intolerant en kunnen er erg ziek van worden. Meelwormen of kattenbrokjes zijn wel een voedzame lekkernij voor egels. Zeker verzwakte exemplaren kunnen daarvan profiteren om aan te sterken. Zorg ervoor dat je

voederplekken in de tuin hygiënisch houdt. Verwijder het oud voedsel of eventuele uitwerpselen en was drink- en voederschoteltjes dagelijks. Je kan er onze ruwe borsteltjes met gouden hartjes flink mee helpen. Laat ons met z'n allen onze stekeltjes opzetten tegen deze ziekte.

Grondwaterpeil in Egoen

In het natuurgebied Egoen staan dwars op de beken enkele peilbuizen.

Met een meetlint wordt er 2x in de maand gemeten hoe diep de grondwaterlaag te vinden is. Dit doen we nu al 10 jaar.

Van alle peilbuizen die ongeveer even diep geboord zijn (nl ca 2m50) worden er gegevens bijgehouden; in de tabel vind je de meetresultaten van peilbuis 1 in april en mei van de voorbije 10 jaren. Hoe lager het water staat, hoe hoger het cijfer in de tabellen:

	april		mei	
	1ste helft	2dehelft	1ste helft	2dehelft
2011				1,01
2012	0,60	0,57	0,42	0,64
2013	0,48	0,56	0,62	0,32
2014	0,72	0,80	0,96	1,06
2015		0,42	0,34	0,57
2016		0,40	0,32	0,36
2017		0,53	0,54	0,72
2018		0,52	0,78	0,97
2019	0,64	0,81		0,90
2020	0,70	0,77	1,00	1,19

Tabel 1: waterstand peilbuis 1 in Egoen

Je zal merken dat het grondwater de laatste jaren op een zeer laag peil staat (rode cijfers). De hoogste waterstanden zijn in het groen aangeduid.

Op veel plaatsen wordt het drinkwater gepompt uit die grondwaterlagen.

Die lage standen gaan dus zeker problemen geven in de toekomst en het drinkwater in prijs doen stijgen.

Het is dus aangeraden spaarzaam te zijn met ons drinkwater en zoveel mogelijk regenwater op te vangen en te gebruiken.

Hoe komt het dat de grondwaterlagen zo diep te zoeken zijn?

De klimaat opwarming!!!???? Die speelt natuurlijk een rol maar:

Er valt in Vlaanderen op jaarbasis nochtans evenveel regen als 20 jaar geleden. Alleen valt die regen nu meer in de winter dan in de zomer.

We moeten dus dat winterwater opslaan om in de zomer te kunnen gebruiken.

We weten dat wel, maar dat gebeurt nu veel te traag.

Vlaanderen is zeer dicht bevolkt en bijna alle beschikbare ruimten zijn bebouwd.

Jaren geleden werden, om te voorkomen dat kelders onderstromen en gewassen verzuipen, waterlopen rechtgetrokken, beken dichtgegooid en valleien gedraineerd.

Voor al die bemoeienissen van de mens liep, bij hevige regenval, het teveel aan water in de waterlopen over in de overstromingsgebieden, waar het langzaam in de grond kon trekken. Nu zijn zelfs die overstromingsgebieden bebouwd!!!!

De meeste grond is dus verhard en laat geen water door.

Vandaag vloeit 60 procent van al dat regenwater dus regelrecht naar zee.

Waarom verandert er maar met mondjesmaat iets? Eén van de redenen is de wirwar van bevoegdheden die een efficiënt beleid in de weg staat.

Het gevolg van ons traag handelen:

!! Vlaanderen is even droog als Zuid-Spanje !!

Gespot in Natuurgebied Heers – Egoven: de populierenpeilstaart

De populierenpijlstaart (*Laothoe populi*) is een nachtvlinder uit de familie pijlstaarten (Sphingidae). De rups van deze pijlstaart is groengeel, met gele schuinlopende strepen en een gele rechte stekel, de 'pijlstaart'. De rups wordt ongeveer 90 millimeter lang.

Foto 4: rups van populierenpijlstaart

De rups leeft vooral van populier, maar hij vindt wilg ook lekker. De doffe donkerbruine cocon ligt in een holletje in de grond en overwintert daar.

De populierenpijlstaart is een bruine pijlstaart met een spanwijdte van 70 tot 90 millimeter. Op de ondervleugels, die meestal boven de voorvleugels uitsteken, zit een rode vlek.

De vlinder valt nauwelijks op tussen dorre bladeren, zowel door zijn vorm als door zijn grijze en donkerbruine kleuren.

In zijn normale rusthouding hier te zien, met zijn achtervleugels ruim voor de voorvleugels, lijkt de vlinder op dode bladeren. Als hij verstoord wordt, brengt hij zijn voorvleugels omhoog en laat een baksteenrode vlek op de achtervleugel zien, tegelijkertijd sidderend en kronkelend. De imago (volwassen vlinder) eet niet. Hij overwintert als pop.

Hij verblijft meestal in bosranden, parken en Wilgen. De waardplanten zijn Populieren, maar ook Wilgen. Deze vlinder komt in heel Europa voor inclusief het Noordpoolgebied. Hij vliegt van Mei tot September in 1 of 2 generaties en heeft geen verwante soorten.

Foto 5: imago van populierenpijlstaart (© Michel Vanoost)

Hangt er een kakje aan dat takje? Beestje in de kijker: de schimmelbladroller

Het behoeft geen betoog: wanneer je er als een vogelkakje uitziet, zie je er voor de meeste dieren niet zo lekker uit. Sommige vlindertjes zijn gezegend of gedoemd om als imago lijkend op een drekje door de volwassen levensfase te gaan. Zo is het essenmotje een algemeen vlindertje, maar wordt het dikwijls over het hoofd gezien, omdat het rustend op een blad lijkt op een strontje. Aandachtige speurders kunnen in Heers ook wel eens de schimmelbladroller tegenkomen. Een zeldzaam vlindertje dat heggerank als waardplant heeft en vliegt van eind april tot halverwege juli. Door het vlekkerige uiterlijk wordt dit vlindertje wel

eens verward met het drolletje van pakweg een huismus.

Foto 6: de schimmelbladroller (© Filips Defoort)

Wanneer je dit vlindertje met een vergrootglas bekijkt, zie je dat niets is wat het lijkt. Het is niet al goud dat blinkt en – zo kan men aan dit gezegde toevoegen- niet al dat lijkt op kak dat stinkt. Onder de loep verschijnen de mooie kleurschakeringen van dit bijzondere beestje dat zich openbaart als de combinatie van een abstract schilderij van Piet Mondriaan, een juweeltje en de ontplofte schminkdoos van een clowntje. Ben je benieuwd of dit sierlijk fladderende sieraadje 's nachts eveneens in jouw tuin ronddwaalt? De schimmelbladroller kan je levend vangen met een lichtval. Neem contact op met Natuurpunt De Herk Heers. Een aantal vrijwilligers komt dan langs met een skinnerval. Deze val brandt dan de hele nacht en 's morgen kunnen we met behulp van onder meer waarnemingen.be en obsidentify nagaan welke wonderlijke nachtvlinders zoal in jouw omgeving rondfladderen. Daarna worden de vlinders weer losgelaten, opdat ze zich nog kunnen voortplanten. Alle waarnemingen worden geregistreerd. Zo help je de wetenschap omtrent de natuur in jouw buurt, meteen een stapje verder.

Dood hout doet leven: zeldzame kever voor het eerst in Limburg waargenomen

In samenwerking met het Provinciaal Natuurcentrum (PNC) en de ongewerveldenwerkgroep doet NP De Herk

eveneens aan natuurstudie en inventarisatie van insecten en spinnen. Veel van die kleine diertjes kan je pas met zekerheid determineren door ze onder een stereomicroscoop te bekijken. Het gebeurt zelden dat je een 'nieuwe soort' met het blote oog onmiddellijk kan herkennen.

Toen we eind mei een mooi, middelgroot oranje-rood kevertje aantreffen ronddwalend in een bos te Heers, waren we daarover zeer verheugd. Het bleek een exemplaar te zijn van de dictyoptera aurora een netschildkevertje (coleoptera: lycidae). Vaak is het zo dat nieuwe soorten insecten of spinnen die worden aangetroffen het gevolg zijn van areaaluitbreiding veroorzaakt door klimaatopwarming. Zo zijn zuidelijke soorten, die tot voor een decennium geleden eerder zeldzame dwaalgasten waren, nu (zeer) algemene soorten. Denk aan de pyamawants, de wesp- of tijgerspin of het zuidelijk spitskopje. Dit zeer zeldzame kevertje komt echter verspreid in Europa voor, inclusief in het Noorden, zoals Noorwegen.

Het is dus een inheemse kever waarvan de zeldzaamheid te maken heeft met het ontbreken van biotoop of voedsel. Pas in 2018 werd dictyoptera aurora bijvoorbeeld voor het eerst aangetroffen in Nederland. In aangrenzende delen in België en Duitsland was het toen zeer zeldzaam. De larve van D. aurora leeft in rottend hout van den, spar en beuk. Als een soort die vooral goed in naaldbomen kan overleven, is het juist opvallend dat dat de kever in Duitsland, Nederland en België vooral in oude bossen op rijkere grond met vooral loofbomen schijnt voor te komen.

Dat het kevertje in Heers wordt aangetroffen is een hoopvolle indicatie dat we in Heers over waardevolle loofboscomplexen beschikken die we moeten koesteren. Het kevertje is gebonden aan dood hout, vochtige omstandigheden en gedijt het best in bossen met onbeheerde gedeelten. Het voedt zich met fermenterende sappen, insecten(larven) en slakjes. Het voorkomen van dit doodhoutkevertje kan ook duiden op het mogelijks voorkomen van andere doodhoutkevers die vooralsnog niet werden waargenomen. En waar de larven van doodhoutkevers voorkomen, komt dan weer andere fauna voor die daarvan profiteert. Dicyoptera aurora is net zoals vele kevers die het grootste deel van hun leven als larve doorbrengen in de diepste delen van het bos, nog steeds een mysterieus kevertje. Men neemt aan dat de larvale ontwikkeling enkele jaren duurt. De imago's van het

kevertje blijven meestal in de buurt van het dood hout, vaak onder de schors en leven maar heel kort in mei en juni. Toch vertonen ze zich overdag wel eens op bloeiende planten of boombladeren. In Heers is dus het eerste exemplaar voor Limburg gezien. Een toevallige vondst, maar hopelijk is de aanwezigheid van de kever niet zo toevallig. De kever is alleszins een voorbeeld van het belang van oude en gevarieerde bossen en van dood hout, want dat zorgt voor een gezonde biodiversiteit en nieuw leven.

Foto 6: *dictyoptera aurora* (© Filips Defoort)

Als je geïnteresseerd bent mee te werken met het inventariseren of determineren van insecten en spinnen neem gerust contact op met NP De Herk Heers. Wil je samen met een gids tijdens een wandeling zoeken naar welke ongewervelden er te vinden zijn in de natuur van Heers? Ook daarvoor kan je terecht bij onze vrijwilligers.

(Meer lezen? J. Noordijk, T. Heijerman 'Dictyoptera aurora, een nieuwe doodhoutkever voor de Nederlandse fauna', in entomologische berichten 78 (3) 2018, pag. 95-101)

AGENDA

In principe mogen we vanaf 1 juli weer groepsactiviteiten organiseren. Hier beneden ons programma voor de rest van het jaar, maar we moeten natuurlijk rekening houden met onverwachte gebeurtenissen.

We houden jullie in elk geval op de hoogte via mail en via onze website: www.natuurpuntheers.be

PROGRAMMA DE HERK HEERS 2020:

ONTDEKKEN:

- **DUISTERNISTERRAS (opgelet: inschrijvingen zijn beperkt tot 30 deelnemers):**
Zondag 23/08/20
20u30
St-Quirinusstraat 18, 3870 Heers
Inschrijven via: evi.schroyen@gmail.com of 0478540692

- **Najaarsparade van fruitjes tot vogeltjes: interactieve ontdekkingsstocht in de Knoppel**
September 2020 (exacte datum volgt later)
Dorpsplein Mettekoven
17u00
Inschrijven via: evi.schroyen@gmail.com of 0478540692
- **Comedyvoorstelling door Joeri Cortens (Natuurpunt/ Het zijn net mensen)**
Zaterdag 28 november 2020
20:00u
Hal 20 Heers
10 € per persoon/ 5 € voor leden natuurpunt
Inschrijven via: evi.schroyen@gmail.com of 0478/540692

BELEVEN:

Ook in 2020 bieden wij groep – en individuele gidsbeurten in onze gebieden. Je kan je eigen wandeling, bezoek of tuinsafari reserveren via evi.schroyen@gmail.com of 0478/540692. Voor deze activiteiten vragen we op basis van de groepsgrootte en duur een milde bijdrage. Met deze bijdrage steun je onze natuurgebieden & activiteiten.

- **DE WATERKUIL VECHMAAL**
- **GEGIDSTE WANDELING NATUURGEBIEDEN HEERS**
Meer info: www.natuurpuntheers.be
- **GEGIDSTE LANDSCHAPSWANDELING**
Meer info: www.natuurpuntheers.be
- **TUINSAFARI:**
natuurtocht in je eigen 'habitat'
- **Lezing/ presentatie op maat van groepen en verenigingen:**
jij geeft aan waarover je meer wil leren, wij zorgen voor een leuke lezing/activiteit

LEREN:

Leer je de natuur liever van dichtbij kennen, door er zelf in aan de slag te gaan? Wel ook dan hebben we voor jou de geschikte activiteit: sluit aan op een van onze beheerdagen en steek samen met onze experts de handen uit de mouwen om de natuur al doende te leren kennen en te helpen verbeteren. Ongeveer een maand voor de activiteit brengen we jullie op de hoogte. Word je graag rechtstreeks op de hoogte gehouden, stuur dan een e-mail naar evi.schroyen@gmail.com en we zorgen ervoor dat je geen gelegenheid mist!

- **Snoeiertjesdag' Egoven**
- **'Muizenissen' in De Knoppel**
- **'Fluiterbos' Vechmaal**
- **'Fladder-vrij' Waterkuil Vechmaal**

ZOMEREGEDICHT

De zomers

Klaprozen, korenbloemen, barstenvolle
goudgele aren streelden mijn gezicht.
Groengouden vliegen zoemden een gedicht.
Rood liet het ooft de appelwangen bollen.
Zomernachtdonker is gesmolten licht.
Niet bang zijn voor kabouters en voor trollen.
Ze komen 's nachts het grasveld voor je rollen.
Alleen een dom kind houdt zijn ogen dicht.

Zullen wij dit soort zomers nooit meer zien?
Ging dan het paradijs voorgoed verloren
omdat wij aan de wereld toebehoren?
Huil niet, huil niet, de hemel zal misschien
een zolder in een huis zijn zonder zorgen.
Daar hebben ze die zomers opgeborgen.

Kees Stip
uit: Au! de rozen bloeien.
Sonnetten van bedreigd geluk.
Bert Bakker 1983

DE HERK HEERS CONTACTGEGEVENS

www.natuurpuntheers.be
0478/54 06 92

